

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Rekabetçilik İçin Kaliteli Eğitim Şart

Bengisu Özenç
Araştırmacı

Selin Arslanhan
Araştırmacı

TEPAV Politika Notu
Aralık 2010

Rekabetçilik İçin Kaliteli Eğitim Şart

Aralık 2010 tarihinde yayınlanmış olan OECD-PISA sonuçları TEPAV tarafından hazırlanan “PISA 2009 Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme¹” başlıklı çalışmada kapsamlı olarak değerlendirilmiştir. Bu not ise, 2008 yılında yine TEPAV’ın yayınladığı sanayide rekabet gücü ile eğitim ilişkisini inceleyen politika notunun² güncel bir devamı olarak, 2009 PISA sonuçları ile ülkelerin inovasyon ve rekabet gücü endekslerini karşılaştırmakta, Türkiye’nin söz konusu göstergeler bazında dünyadaki yerini değerlendirmektedir.

Uluslararası alanda son yıllarda artan rekabet ortamı, rekabetçiliğe ilişkin göstergelerin yakından takibini ve rekabetçiliğin kaynakları üzerine tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Ekonomik ve sosyal pek çok göstergenin bileşiminden oluşan bu endeksler, ülkelerin dünya ekonomileri içindeki konumuna ilişkin bilgi veren önemli göstergelerden biri haline gelmiştir. Türkiye’nin ekonomik ve sosyal alanda gösterdiği performansın, rekabetçilik endeksleri açısından incelendiğinde, oldukça zayıf olduğu görülmektedir. International Institute of Management Development (IMD) tarafından yıllık olarak yayımlanan rekabetçilik endeksinde Türkiye yıllar içerisinde dalgalı bir seyir izlemekte ve 2010 yılında Türkiye’nin sıralamasında göreceli bir iyileşme yaşanmakla birlikte bu iyileşme istenilen düzeyde olmamaktadır. Kendisine, dünyadaki en büyük ilk 10 ekonomi içerisinde yer almak gibi iddialı bir hedef koymuş olan Türkiye için rekabetçilik sıralamasında bulunduğu noktanın tatminkar bir nokta olmadığı açıktır.

Tablo 1. Türkiye’nin IMD Rekabetçilik Endeksine Göre Sıralaması

	2005 yılı	2007 yılı	2010 yılı
Türkiye	39	48	48
Toplam Ülke Sayısı	51	55	58

Kaynak: IMD World Competitiveness Yearbook

Rekabetçilikte izlenmekte olan bu tablonun iyileştirilmesi ve Türkiye’nin hedeflediği noktaya ulaşabilmesi için kapsamlı bir sanayi stratejisine ihtiyacı vardır. Türkiye’yi rekabetçilikte üst sıraya taşıyacak ve bu gelişmeyi sürdürülebilir kılacak bir sanayi stratejisinin eğitim, bilim, teknoloji gibi temel alanlardan beslenen, inovasyona dayalı bir strateji olması gerekmektedir. Böylelikle sanayide yüksek teknolojili sektörlere geçiş hızlanacak ve Uluslararası piyasalarda, yüksek katma değerli üretim aracılığıyla bir

¹ http://www.tepav.org.tr/upload/files/1292255907-8.PISA_2009_Sonuclarina_Iliskin_Bir_Degerlendirme.pdf

² Acar, Ozan. “PISA Sonuçları Işığında Türkiye’nin Rekabet Gücünün Değerlendirilmesi”, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271251457r2163.PISA_Sonuclari_Isiginda_Turkiye_nin_Rekabet_Gucunun_Degerlendirilmesi.pdf

rekabet avantajı sağlanacaktır. Bilim ve teknoloji temelli bir sanayi stratejisi ise ancak bu teknolojileri üretecek ve kullanabilecek yeterli nicelik ve nitelikte işgücünün yetiştirilmesi ile mümkün olacaktır. Türkiye'nin bugünkü rekabet performansı göz önüne alındığında, ihtiyaç duyulan nitelik ve nicelikte işgücünün yetiştirilmesine kaynaklık edecek eğitim faaliyetlerinin planlanması büyük önem kazanmaktadır. Bu faaliyetler planlanırken göz ardı edilmemesi gereken bir nokta, eğitimin yaygınlaştırılması ve eğitime erişimin kolaylaştırılmasının yanında kalitenin geliştirilmesinin de hassasiyetle ele alınması gereken bir konu olduğudur. Sanayide yüksek katma değerli üretime geçiş daha çok kişinin daha kaliteli eğitime erişmesi ile sağlanabilecektir.

OECD'nin 3 yıllık aralıklarla uyguladığı Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA)³ uluslararası platformda eğitimde kalite değerlendirmesi için yaygın olarak kullanılmaktadır. 2000 yılında başlamış olan programa Türkiye 2003 yılından itibaren katılım göstermiştir. TEPAV'ın "PISA 2009 Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme" başlıklı notunda, Fen, Matematik ve Okuma alanlarında Türkiye'nin ortalama puanlarındaki değişimler diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Her ne kadar Türkiye'nin söz konusu 3 alanda da 2003-2009 yılları arasında ortalama puanları artmış olsa da ülkeler arasındaki sıralamasında bir iyileşmenin yaşanmadığı göze çarpmaktadır. Bu bulguyu başarı seviyeleri⁴ arasındaki yüzdesel dağılım da desteklemektedir:

Tablo 2. PISA'da Farklı Seviyelerde Başarı Gösteren Öğrenci Sayılarının Yüzdesel Dağılımı

	Matematik				Fen			
	Seviye 2 ve altı		Seviye 5 ve üstü		Seviye 2 ve altı		Seviye 5 ve üstü	
	2003	2009	2003	2009	2006	2009	2006	2009
Türkiye (%)	52.2	42.1	5.5	5.6	46.6	30.0	0.9	1.1

Kaynak: PISA 2003, 2006 ve 2009.

- Seviye 2 ve altında başarı gösteren öğrencilerin oranlarında 2003 yılından bu yana olumlu yönde bir gelişim gözlenmektedir. Bu 10 puanlık gelişme ile Türkiye, karşılaştırmanın yapıldığı 40 ülke içerisinde Meksika'dan sonra seviye 2 ve

³ PISA sınavları ile farklı ülkelerdeki 15 yaşındaki öğrencilerin fen bilimleri, matematik ve okuma alanlarındaki beceri seviyelerinin ölçümü ve karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Bu sınavlarla, öğrencilerin kitabi bilgilerinin seviyesi yanında öğrencilerin sahip oldukları bilgileri gerçek hayatta kullanabilme kapasiteleri anlaşılmaya çalışılmaktadır.

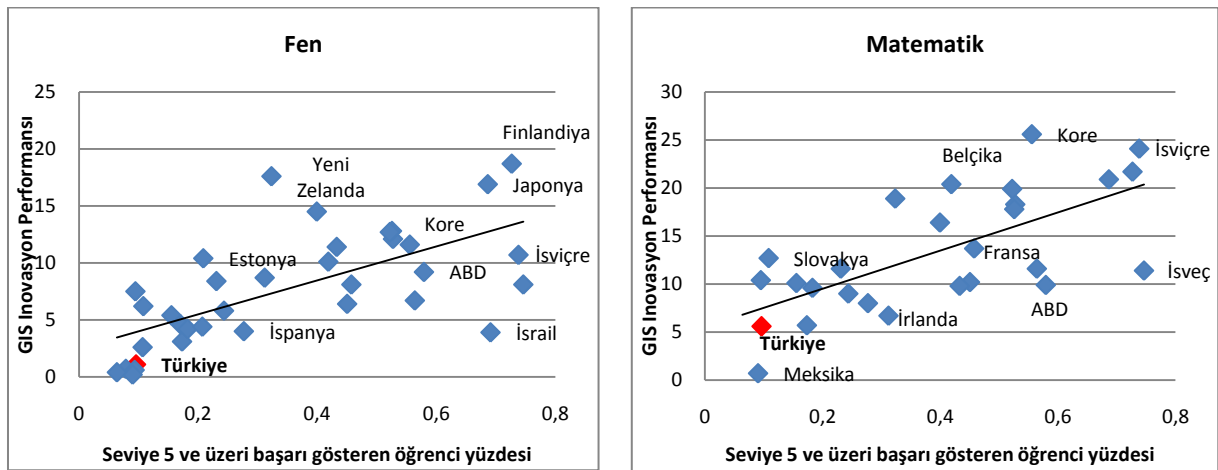
⁴ PISA değerlendirmesinde ilgili alanlarda öğrencilerin yeterliliği 1 ve 6 arasında değişkenlik gösteren seviyeler ile ifade edilmektedir. Burada 1 en düşük seviyeyi, 6 ise en yüksek seviyeyi ifade etmektedir.

altında başarı gösteren öğrencilerin oranını en çok azaltan 2.ülke olmuştur. Ancak, bu gelişmeye rağmen Türkiye'nin sıralamasında iyileşme gözlenmemiştir.

- Benzer bir değerlendirme Fen alanı için de yapılabilir. Bu alandaki ilerleme ile Türkiye, 56 ülke içerisinde seviye 2 ve altında başarı gösteren öğrenci oranını en çok azaltan ülke olmuştur.
- Her ne kadar düşük başarı gösteren öğrencilerin oranlarında bir azalma izleniyor olsa da, bu iyileşme yüksek başarı gösteren öğrenci oranlarına yansımamaktadır. Her iki alanda da yüzdeler de pek bir değişim görülmediği gibi Türkiye'nin sıralamasında yıllar içerisinde de bir iyileşme görülmemektedir.

Daha önce bahsedildiği gibi ileri beceri seviyesine sahip kişilerin yetiştirilmesi, yüksek teknolojiye üretime geçişte ve dolayısıyla da rekabetçiliğin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Yüksek teknolojiye üretim kapasitesinin geliştirilmesi için gerekli inovasyon ekosisteminin en önemli bileşenlerinden biri beşeri sermayedir. Ülkelerin eğitimde gösterdikleri başarı PISA verilerinden takip edilecek olursa, Fen ve Matematik alanlarında seviye 5 ve üzerinde başarı gösteren öğrenci oranları daha yüksek olan ülkelerin inovasyon performanslarının da yüksek olduğu görülecektir. Türkiye'nin Şekil 1'deki konumuna bakıldığında PISA'da her iki alanda da sergilediği düşük başarının inovasyon performansı üzerindeki olumsuz etkisi göze çarpmaktadır. Türkiye'de 2009 yılı değerlendirmesine göre seviye 5 ve üzerinde başarı gösteren öğrenci yüzdesi Matematik alanında OECD ortalamasının 3'te 1'i, Fen alanında ise ancak 8'de 1'i kadardır. Benzer şekilde de inovasyon performansı sıralamasında Türkiye son sıralarda yer almaktadır.

Şekil 1. PISA Sonuçları ile GIS İnovasyon Performansı İlişkisi

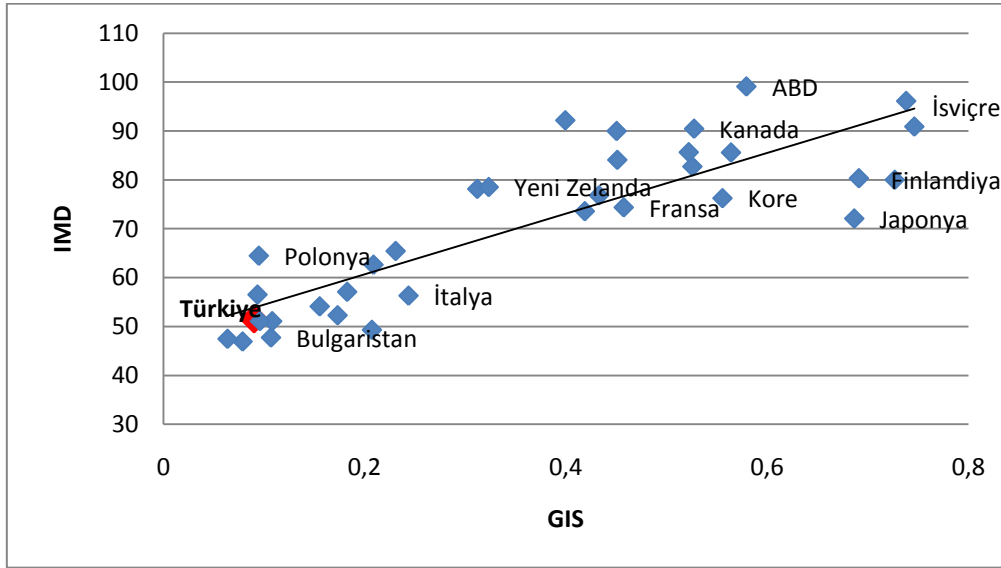

Kaynak: PISA 2009, Global Innovation Scoreboard (GIS) 2008

İnovasyon, pek çok farklı göstergenin bileşiminden oluşan rekabet gücü endeksinin önemli unsurlarından biridir. Bu açıdan, yukarıda eğitim ile yakından ilişkisine dikkat

çekilmiş olan inovasyon performansı, ülkelerin rekabetçiliğinde belirleyici rol oynamaktadır (Şekil 2). Türkiye'nin 2009 PISA'daki düşük başarısının inovasyon performansı üzerindeki olumsuz etkisi, rekabet gücüne de doğrudan yansımaktadır. Şekil 2'den de görüleceği gibi Türkiye hem inovasyon performansı hem de rekabet gücü açısından sadece Arjantin ve Romanya'yı geride bırakabilmiş, analize konu olan diğer 31 ülkenin gerisinde kalmıştır.

Şekil 2. GIS İnovasyon Performansı İlişkisi ve Rekabetçilik Endeksi

Kaynak: , Global Innovation Scoreboard (GIS) 2008 ve IMD 2010 Rekabetçilik Yılıığı

Küresel çapta artan rekabet ortamında, rekabetçilik konusunda zayıf bir performans izlemekte olan Türkiye'nin yeni bir sanayi politikasına ihtiyacı olduğu açıktır. Bu çalışmada da üzerinde durulduğu gibi, tasarlanacak olan yeni sanayi politikasının eğitim, bilim ve teknoloji bileşenlerini bünyesinde bulundurması, söz konusu politikanın rekabetçilikte sürdürülebilir bir iyileşmeye katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bu noktada, kaliteli eğitim yoluyla beşeri sermayenin geliştirilmesi kritik konulardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitimde kalite göstergesi olarak kullanılan PISA sonuçları incelendiğinde, Türkiye'nin 2009 yılındaki performansının 2003'e göre iyileştiği görülmektedir. Ancak, Türkiye'nin seviye 5 ve üzerinde başarı gösteren öğrenci yüzdesinde yıllar içerisinde değişim yaşanmaması, gözlenen iyileşmenin yeterli düzeyde olmadığına işaret etmektedir. Bu durum, son yıllarda hız kazanmış olan okullaşma oranlarının artırılmasına ve eğitimin içeriğine yönelik reformların beklenen etkiyi henüz yaratamadığını göstermektedir. Bu nedenle söz konusu politikaların Türkiye'nin ihtiyacı olan yeni sanayi politikası odağında geliştirilerek sürdürülmesi gerekmektedir.